

I

‘Mag ik hier roken?’ vroeg ze, tegen beter weten in.

Ik kon een glimlach niet onderdrukken. De jongeman antwoordde beleefd en aan zijn gezicht was niets af te lezen, toch vroeg ik me af wat hij van haar dacht. Hij wees naar de sprinkler tegen het plafond: ‘Nee, liever niet. U kunt zich voorstellen dat dit wel zo ongeveer de laatste plaats is waar we brand willen. Ik laat u nu alleen, neemt u gerust alle tijd. Als u mij nodig heeft, drukt u maar op de intercom.’

De deur viel zacht achter hem in het slot.

We zaten in de kelderverdieping van een bankfiliaal aan de Keizersgracht, in een kleine kamer die op een metalen tafel en twee formica stoelen na leeg was. Kale muren en het harde licht van in het plafond ingebouwde spots versterkten de zakelijke, klinische uitstraling. Tegenover de deur bevond zich een andere die toegang gaf tot een veel grotere ruimte, waar we net onder begeleiding van dezelfde employé naar binnen waren gegaan. Uit een van de muren van die kamer had Charlotte de safelade van haar vader getrokken. Twee sleutels waren er nodig geweest, een die in het bezit was van de bank en de ander van haarzelf.

Nu zaten we tegenover elkaar en ik zag dat ze zo nerveus was dat ze zich er niet toe kon zetten de lade te openen. Het liefst zou ze het hebben uitgesteld, om eerst buiten een sigaret te roken en gretig een glas rode wijn achterover te slaan. Afwisselend

draaide ze met duim en wijsvinger aan de opzichtige, met kleurige natuursteen ingelegde ringen.

Ze was beweeglijk, met snel wisselende stemmingen en zonder een moment van rust. Bang om ook maar iets te missen of omdat ze alles de moeite waard vond: ik wist het niet. Ik kende haar nauwelijks en toch had ze uitgerekend mij gevraagd met haar mee te gaan.

‘Je moet hem zelf openmaken,’ zei ik.

‘God, ik ben zo nerveus.’ Plotseling trok er een schaduw over haar gezicht. ‘Je denkt toch niet dat ik zo ben omdat ik hoop op een of andere verborgen schat? Dat die lade vol zit met sieraden of diamanten, dat het me alleen maar daarom gaat? Dat is toch niet wat je denkt?’

Opnieuw was ik verbaasd over de snelheid waarmee haar gezicht van uitdrukking was veranderd.

‘Dan zou ik niet met je zijn meegegaan.’

Haar bezorgde blik was alweer verdwenen om plaats te maken voor opperste concentratie. Ze haalde diep adem en trok de lade naar zich toe.

‘Oké, daar gaan we dan.’

Ze opende het aan de achterkant scharnierende langwerpige deksel en draaide het kistje zo dat ik mee kon kijken naar de inhoud.

Boven op een stapel documenten en sieraden lag een velletje papier, getiteld: ‘Inventarislijst’. Met de zakelijkheid en securiteit die de notaris Diederik Hoving zo eigen was geweest, en die tussen hem en zijn dochter regelmatig tot wrijvingen had geleid, had hij voor haar een handgeschreven lijst gemaakt van de zaken die hij had bewaard. Een voor een haalde Charlotte ze uit de lade en spreidde ze op de tafel voor zich uit. Het was een verzameling van papieren en voorwerpen met betrekking tot hem en zijn vrouw, Charlottes moeder, en zijn eigen ouders.

Als eerste werden alle papieren opgesomd: de officiële aankondiging van het huwelijk tussen Diederik Martinus Hoving en

Elizabeth Jacobine van Zijl, gedrukt op geschept, van een watermerk voorzien papier, hun in leer gebonden trouwboekje, de in Amsterdam afgegeven geboorteakte van hun enige dochter, Charlotte Victoria, een stapeltje brieven dat met een lintje bij elkaar was gebonden en waarop hij ‘Correspondentie papa en mama’ had geschreven en ten slotte de rouwkaart en de overlijdensadvertentie van zijn vrouw. Ik zag dat ze al in 1968 was overleden.

Charlotte streek met een vinger over het oude stukje krant.

‘Ik was pas drie toen ze overleed. Ik kan me niets meer van haar herinneren. Los van algemeenheden wilde papa nooit over haar praten. Ze was “knap, lief, ze hield veel van je, je was haar oogappel, we waren bijzonder gelukkig getrouwd”, dat was wat hij erover kwijt wilde. Als ik verder vroeg, raakte hij geïrriteerd. Na zoveel jaren zo weinig te hebben geweten, zie ik er nu tegenop hun brieven te gaan lezen. Vind je dat vreemd?’

Ik had liever dat ze zoiets met een vriendin zou bespreken en antwoordde met een ongemakkelijk: ‘Nee hoor’.

Ze keek me even aan en zei: ‘Sorry, ik zal je er niet mee lastigvallen.’

Ze ging verder met de lijst en legde voorwerpen op tafel die van de ouders van haar vader waren geweest. Een versleten leren mapje met daarin sepiakleurige foto’s van zijn beide ouders en hun families. Hun trouwringen, het zakhorloge van zijn vader en sieraden van zijn moeder. Het zag er waardevol uit en samen met de beelden op de foto’s bevestigde het wat ik wist over de gegoede komaf van zijn ouders. Zijn vader was een bekende notaris geweest, die was getrouwd met een meisje dat eveneens stamde uit een notarissengeslacht. Een gearrangeerd huwelijk, net als dat van Diederik en zijn vrouw. In die tijd en die kringen was dat niet ongebruikelijk, maar zijn dochter vond alleen het idee al bespottelijk. En ook voor wat zijn carrière betrof was het niet meer dan logisch geweest dat Diederik Hoving in de voetsporen van zijn vader was getreden. Ook dat was iets dat hem later door zijn dochter voor de voeten werd geworpen: hij deed

wat anderen van hem verwachtten, maar zij wilde niet zo zijn.

Toen de hele lijst was afgewerkt, bleek er op de bodem van het metalen kistje nog een envelop te liggen die niet op de lijst vermeld stond. Charlotte keek me aan met opgetrokken wenkbrauwen. ‘Voor Charlotte, 28 maart, 2006’ stond erop. Aangezien het 9 april was, lag die brief hier dus nog geen twee weken. In die tussentijd was haar vader omgekomen bij een brand en was hij, of wat er van hem nog over was, na een korte en sobere plechtigheid bijgezet naast zijn vrouw in het familiegraf.

Ik had tijdens zijn begrafenis op de achtergrond gestaan en aanvankelijk met verbazing maar al snel met toenemende ergernis gekeken naar het bonte gezelschap van ex-echtgenoten en hartsvriendinnen die Charlotte omringden en zonder enige terughoudendheid hun tranen de vrije loop lieten en elkaars steun zochten. In plaats van Diederik Hoving te gedenken, waren ze op een opzichtige en aanstellerige manier vooral met zichzelf bezig en verstoorden zo wat een sobere plechtigheid had moeten zijn. Hoewel Charlotte zelf zich ingetogen gedroeg, nam ik het haar kwalijk dat ze deze mensen had uitgenodigd of in elk geval had toegestaan te komen.

Met haar nagel opende ze voorzichtig de envelop en haalde er een handgeschreven brief uit. Opnieuw herkende ik het keurige handschrift van haar vader. Geconcentreerd las ze een paar regels en keerde toen de envelop boven de tafel om. Er gleden twee ringen uit, die in een steeds trager wordende beweging rondtolden voordat ze met een harde klik tot stilstand kwamen op het metalen tafelblad.

Zodra ik vermoedde van wie deze trouwringen waren, wist ik dat er iets grondig mis was en dat ik er verkeerd aan had gedaan gehoor te geven aan Charlottes verzoek haar te begeleiden. Het leek haarzelf echter te ontgaan.

‘Hun trouwringen. Hij schrijft dat hij wil dat ik ze draag,’ zei ze met schorre stem en ze keek me aan met een ontredderde blik. ‘Laten we maar gaan. Ik lees straks wel verder. Dat kan ik

beter alleen doen. Jij zit ook niet op een huilende vrouw te wachten. Maar het verbaast me wel.'

'Hoe bedoel je?' vroeg ik voorzichtig.

'Dat ik zo'n afscheidsbrief van hem vind.'

'Dat is toch niet zó raar?' nam ik het op voor haar vader.

Haar toon was plotseling hard: 'Met het contact dat ik met mijn vader had? Hij vond het toch allemaal niks wat ik deed? Ik was toch de weg kwijt?'

Ik hoorde in ieder geval geen zelfmedelijden, maar waarop baseerde ze die gedachte? Van de keren dat Diederik Hoving mij iets had verteld over zijn dochter, wist ik dat hij haar verre van dom vond. Integendeel; het vrat aan hem dat ze zo ambitieus was en geen gebruikmaakte van haar capaciteiten om iets zinvol te doen. Want daarvan was hij overtuigd: ze kon veel meer.

Het leven hing van misverstanden aan elkaar en ik had geen zin haar tegen te spreken. Misschien dat die brief van hem alsnog iets goed kon maken.

Ik drukte op de knop van de intercom en kreeg vrijwel direct de jongeman aan de lijn die ons hierheen had gebracht. 'We zijn klaar,' zei ik. 'Heb je misschien een grote envelop, we willen alles meenemen. En is er een register waarin ik kan zien wanneer meneer Hoving hier voor het laatst is geweest?'

'Dat is er inderdaad. Ik zal het meteen halen.'

Terwijl de jongeman Charlotte hielp met het verzamelen van haar vaders spullen, bekeek ik de lijst die hij had meegebracht. Diederik Hoving had de bank voor het laatst bezocht op 28 maart, dezelfde datum die boven de brief voor zijn dochter stond, twee dagen voor zijn dood. Vaak kwam hij hier niet, want de keer daarvoor was al meer dan twee jaar eerder geweest.

Had hij zijn dood zien aankomen? Terwijl ik zwijgend toekeek hoe zijn dochter de envelop vulde, vroeg ik me af of ik het haar kon vragen.

Meer dan vijftien jaar geleden had ik Diederik Hoving voor

het eerst benaderd, om notarieel advies in te winnen over de afwikkeling van een erfenis die door een klant van mij werd betwist. Vanaf dat moment ging ik regelmatig bij hem op bezoek. Soms maakte hij op kille avonden de open haard aan en voerden we, starend in het vuur, lange gesprekken over van alles en nog wat. Voor diezelfde haard moest hij de avond van zijn dood in slaap zijn gesukkeld. Een oude, eenzame man, die tegenover het wispelturige en in zijn ogen onbegrijpelijke gedrag van zijn dochter uiteindelijk niets anders had kunnen stellen dan de afstandelijkheid en gereserveerdheid die hem beroepshalve zo eigen was. Toen ik hem net kende, had hij het nog wel eens over haar, maar met de jaren waren er zoveel botsingen en misverstanden geweest, dat het onderwerp te pijnlijk was geworden.

Ik was opgelucht toen we weer op de stoep stonden. Het nieuwe groen van de bomen langs de gracht stak fel af tegen het heldere blauw van een hemel waarin een zon stond die al aan kracht begon te winnen. Alleen de wind maakte het nog te fris om al zomers gekleed te kunnen gaan.

Charlotte stelde voor nog iets te gaan drinken. We vonden een plekje op een terras en in de luwte was het zo aangenaam dat Charlotte haar jasje en ik mijn trui uittrok. Zo zat ik in mijn T-shirt in de zon en voelde de weldadige warmte van haar stralen.

‘Gespierd en toch geen tatoeages. Dat zie je nog maar zelden.’

Was die directheid en de zelfverzekerde blik waarmee ze me opnam het resultaat van drie turbulente, ontbonden huwelijken, met mannen die het alleen om haar uiterlijk te doen was geweest?

‘Je hebt de rest van mijn lichaam niet gezien. Dat is één groot kunstwerk van tribale symbolen en yin&yangtekens. Ik ben helemaal in balans, dat is wat er staat.’

‘O ja? Nou, dat is meer dan ik kan zeggen.’

Gelukkig werden we op dat moment onderbroken door een serveerster die onze bestelling kwam brengen. Toen ze wegliep bracht Charlotte het gesprek op haar vader. Ze had duidelijk

behoefte om over hem te praten. Nerveus rookte ze de ene na de andere sigaret en meerdere keren wenkte ze voor een nieuw glas rode wijn. Ik wist niet hoe de rest van háár dag eruitzag, maar ik moest nog werken en hield het bij koffie en water.

Ik luisterde en keek naar haar en voelde me steeds minder op mijn gemak. Er spookte van alles door mijn hoofd en iets daarvan moet ze hebben gevoeld, want plotseling veranderde ze van onderwerp.

‘Kijk je naar me omdat je interesse hebt of ben ik al vergane glorie?’

‘Geen van beide.’

Ik had te snel geantwoord, maar dat werd genegeerd: ‘Dat is goed en slecht nieuws.’

Een ander had haar antwoord misschien afgedaan als goedkoop of ordinair, als te openlijk geflirt, maar dat was tot mijn eigen verbazing niet wat ik voelde.

Toen ik haar voor het eerst zag, thuis bij haar vader, was haar bijna volmaakte schoonheid ook mij direct opgevallen. Van dat uiterlijk en bovenal van het effect daarvan was ze zich bewust, ze maakte er optimaal gebruik van en gedroeg zich alsof dat wat haar toevallig in de schoot was geworpen haar eigen verdienste was. Dat alles had me geïrriteerd en ik kon achter die uiterlijke schoonheid alleen maar oppervlakkigheid en leegte zien. Als er toen al meer was geweest, leidde het een sluimerend bestaan. De keren dat ze thuiskwam, meestal onaangekondigd, alle aandacht opeisend van haar vader, en zonder rekening te houden met zijn bezoek, hadden we nauwelijks een woord met elkaar gewisseld.

Sindsdien was er iets ten goede veranderd. Ze was nog steeds aantrekkelijk, maar in de perfecte, smetteloze façade van vroeger waren barstjes gekomen. Het leek haar niet te deren en hoewel ze nog steeds goed gekleed ging, waren de ruimvallende rok en blouse eerder gekozen voor het gemak dan om haar lichaam zo goed mogelijk te laten uitkomen.

‘Misschien een vreemde vraag, Charlotte, maar weet jij of je vader zijn trouwring droeg?’

Ik meende me te herinneren van wel, het kon ook haast niet anders, maar nu wilde ik zekerheid.

‘Ja, natuurlijk. Een man doet die toch alleen maar af als hij gescheiden is of zich wil voordoen als ongetrouwd? Papa is altijd van mama blijven houden. Die ring was bijna een soort statement van zijn eeuwigdurende liefde. Waarom vraag je dat?’

‘Vind je het niet vreemd dat hij zijn trouwring heeft afgedaan en in die envelop heeft gestopt? Zo lijkt het alsof hij zijn dood zag aankomen.’

Haar gezicht betrok en ze dacht even na over wat ik had gezegd.

‘Wat een rotgedachte. Je verandert wel erg abrupt van onderwerp, zeg. Heb je dan ook al een verklaring?’

De toon was verre van vriendelijk en de vraag klonk eerder verwijtend dan geïnteresseerd. Ik schudde langzaam mijn hoofd en zei: ‘Nee, maar het is wel merkwaardig.’

‘Misschien is het wel gewoon toeval en heeft hij iets gevoeld. Dat kan toch? Oudere mensen zijn nu eenmaal meer met de dood bezig en hun gedrag is vaak al helemaal niet voorspelbaar. Ik vond hem de laatste tijd ook echt oud geworden.’ Ze zweeg even en zei: ‘En nog zwijgzamer en somberder dan normaal.’ Ditmaal leek haar ergernis niet tegen mij maar tegen haar vader gericht.

Ze had duidelijk geen zin zich op dit moment zorgen te gaan maken. Al haar aandacht ging uit naar de brief die hij haar had geschreven.

Ik liet het verder rusten, maar ons gesprek kwam niet meer op gang. Toen we afscheid namen, bedankte ze me en gaf me een kus op mijn wang. Ze overviel me door naar de hand te wijzen waaraan mijn trouwring zat.

‘Ons gesprek over de trouwring van papa deed me denken aan een van de eerste dingen die ik hem vroeg nadat ik jou bij ons had ontmoet: “Is hij getrouwd?” Papa zei niet: “Zijn vrouw is overleden” of iets dergelijks, maar: “Hij is weduwnaar.” Het

klonk als een verkapte waarschuwing om jou met rust te laten. Wat een rotwoord: “weduwenaar”, vind je niet? Het klinkt zo definitief, alsof zo iemand voor altijd in het verleden vastzit, alsof er geen toekomst meer is. Voor papa was dat ook zo. Dat heb ik hem ook wel eens verweten. Na mama’s dood heeft hij nooit meer serieus moeite gedaan zich te interesseren voor een andere vrouw. Papa leek toch zo rustig en niet van zijn stuk te brengen, alsof hij alles onder controle had? Volgens mij was dat helemaal niet zo. Hij was beschadigd, maar daar heeft hij nooit iets aan gedaan. En jij, Jager? Je zei net toch dat je zo in balans bent? Maak er maar niet zo nonchalant grappen over, want je bent kwetsbaarder dan je je voordeet.’

Wat was dat in godsnaam voor opmerking? En dat van iemand die ik nauwelijks kende.

‘Wat een bullshit. Is dit het niveau waarop jij met die vrienden van je praat? Even voor alle duidelijkheid: ik ben met je meegegaan uit respect voor je vader, maar waarom heb je uitgekend mij gebeld? We kennen elkaar nauwelijks.’

‘Misschien ook wel uit respect voor mijn vader,’ kaatste ze bits terug. ‘Van mijn vrienden moest hij toch niets hebben?’

Zonder verder nog iets te zeggen of mijn antwoord af te wachten, verplaatste ze de zonnebril die op een grote bos donkere krullen stond naar haar ogen en kordaat stapte ze weg.

De rest van die dag kon ik mijn draai niet meer vinden. De ontmoeting met Charlotte Hoving en vooral de wijze waarop ze afscheid had genomen, had me een slecht humeur bezorgd. Mijn interesse voor die trouwring werd overstemd door irritatie; zonder enige kennis van zaken had ze gemeend iets te kunnen zeggen over mijn overleden vrouw. De paar mensen die mij beter kenden, wisten dat ze zich niet op dat terrein moesten begeven en nu was iemand met wie ik nota bene geen enkele band had, er ongevraagd over begonnen.

Diezelfde nacht werd ik gebeld. Ik schrok wakker uit een diepe slaap en was even gedesoriënteerd; wie belde er in godsnaam op dit tijdstip aan de deur? Pas toen herkende ik het geluid van de telefoon. Elke keer als het antwoordapparaat werd ingeschakeld, was het even stil, maar werd er direct daarna opnieuw gebeld. Ik keek op mijn horloge en zag dat het bijna twee uur 's nachts was. Welke gek belde er op dit tijdstip? Ik wachtte, maar het ging maar door.

Ten slotte liep ik naar de woonkamer en nam woedend op: 'Ja!'

'Jager? Ik ben het, Charlotte.'

Ik hoorde rumoer op de achtergrond en zelfs aan die paar woorden kon ik al horen dat ze flink moest hebben gedronken.

'Jezus, weet je wel hoe laat het is?'

'Nou, niet zo boos, hoor. Eigen schuld. Dan had je me maar niet moeten opzadelen met zo'n vervelend raadsel. Daar heb ik wel de hele dag mee rondgelopen.'

Ze wachtte op een reactie, maar ik zweeg.

'Ben je er nog?'

'Waarom bel je?'

'Nou, dat mag ook wel wat enthousiaster. Je bent toch privé-detective? Ik heb de oplossing gevonden.'

'Van wat?'

'Van die ring natuurlijk.'

'O ja? Roep maar, dan kan ik weer naar bed.'

'Bah, sodemieter dan maar op.'

Boos verbrak ze de verbinding. Nu had ik helemaal de pest in. Ik keek op mijn nummERMelder en belde haar terug op haar mobiel. Ze nam meteen op.

'Oké. Natuurlijk wil ik het weten.'

'Hij was ziek. Hij wist dat hij zou doodgaan. Ik heb het onze huisarts gevraagd. Papa had kanker door zijn hele lichaam. Dat hebben ze een paar weken geleden in het ziekenhuis geconstateerd. Volgens onze dokter had hij niet lang meer te leven,

hooguit vier, vijf weken. Hij wist dat hij zou doodgaan, Jager. En hij heeft niets tegen mij gezegd. Hij was van plan alleen te sterven.'

Haar stem was nu helder; haar dronkenschap had plaatsgemaakt voor iets dat sterker was; haar verdriet.

'Het spijt me om dat te horen, Charlotte.' Haar conclusie was hard en bitter, maar ik kwam niet verder dan: 'Waarschijnlijk heeft hij je daar niet mee willen belasten.'

Ik was tot niet meer in staat dan een onpersoonlijke, stijve reactie. Wat begreep ik ervan, met mijn eigen leven als voorbeeld, dat de zaken gaan zoals ze gaan? Ik wist niet beter dan dat Diederik Hoving van zijn dochter had gehouden, ze was alles voor hem. Toch was hun relatie verstoord en had hij er uiteindelijk voor gekozen om haar een afscheidsbrief te schrijven in plaats van haar deelgenoot te maken van zijn lijden.

'Kan het nog tragischer, Jager? Wat waren wij dan voor vader en dochter?'

Ze had gelijk en ongelijk, het lag allemaal zo dicht bij elkaar en nu het te laat was begon het tot haar door te dringen dat het misschien ook anders had kunnen zijn. Toen zei ik woorden waarvan ik dacht dat ik ze niet over mijn lippen zou kunnen krijgen: 'Je vader hield van je. Je kunt duizend vragen stellen en kanttekeningen plaatsen, maar dat is wat er overblijft. Hij hield van je.'

Het bleef lang stil aan de andere kant van de lijn.

'Ben je er nog?' vroeg ik.

Toen ze antwoordde, klonk haar stem al vaster: 'Het is vreemd, Jager. We kennen elkaar nauwelijks, maar ik geloof je.'

'Was het een mooie brief?' veranderde ik van onderwerp.

'Ja, heel mooi. Ik heb hun ringen om, tegen elkaar aan, om dezelfde vinger.'

'Goed zo.'

'Ja.' Ik hoorde hoe ze diep ademhaalde. 'Nou ja, ga maar weer slapen. Bedankt dat ik je heb gesproken.'

Ik stond op het punt de verbinding te verbreken toen ik haar stem opnieuw hoorde: 'Jager, ben je er nog? Ja? Bedankt dat je me hebt teruggebeld.'

Ik liep naar het raam en keek uit over een verlaten, donkere straat. Alleen de bladeren van de bomen bewogen, net zoals eerder die dag op het terras. Achter mijn gesloten raam was het een beweging in stilte geworden, onwerkelijk en versterkt, juist door de afwezigheid van geruis. Ik moest aan mijn eigen vader denken en aan een van zijn *koans*: is het de wind die beweegt of zijn het de bladeren? Met de jaren was ook ik me voor het boeddhisme gaan interesseren, maar ik had me afgekeerd van zijn zenboeddhisme. Die tot in het absurde doorgevoerde precisie in het uitvoeren van rituelen, de zwarte gewaden, het te diepe buigen voor de meester, het gebrek aan humor, de intellectuele benadering en het altijd maar indirect antwoord geven op vragen. Mijn hart ging meer uit naar het Tibetaanse boeddhisme en naar de Dalai Lama.

Het voelde alsof ik net was gebruikt door Charlotte, maar was dat ook zo? Hoe was ze er in godsnaam in geslaagd mij die woorden te ontlokken? Ze had me uit mijn slaap gerukt en ik was niet op mijn hoede geweest. Dat was al de tweede keer vandaag dat ze me van m'n stuk had gebracht. Bovendien voelde ik me ook nog bezwaard. Ik begreep nu dat de brand waarbij Diederik Hoving om het leven was gekomen, hem een pijnlijke, eenzame dood had bespaard. Hopelijk was hij, zittend in zijn stoel voor de open haard, in zijn slaap door de rook overvallen en zo gestorven, gestikt voordat de vlammen vat op hem kregen. Zo wilde ik het me herinneren; een genadige dood. Door mijn vragen had zijn dochter echter een andere, bittere ontdekking gedaan: haar vader was stervende geweest en had haar daarin niet gekend.

Het zou voor iedereen beter zijn geweest als ik die ring had gelaten voor wat het was en mijn mond had gehouden.